

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

**АРТЕМЕНКО О.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті приведені результати аналізу стану забезпечення технічними засобами галузі рослинництва

In the article the results of analysis of the State provision of technical zsobami galuzi crop

Постановка проблеми у загальному вигляді. Визначення сучасного стану та прогнозування тенденцій розвитку техніко-технологічного забезпечення виробництва продукції рослинництва на підставі виконаних узагальнень теоретичних та методичних положень дозволить виявити реальний стан, що склався на сьогоднішній день, а також проаналізувати динаміку забезпеченості аграрного виробництва активною частиною основних засобів. Виявлення ключових показників та їх динаміки дозволить не тільки сформулювати науково обґрунтовані висновки щодо можливостей розвитку технологічної політики аграрних підприємств, а й виконати кількісну оцінку дії факторів, що зумовили існуючу ситуацію, що дасть, в свою чергу, змогу надати оцінку тенденціям розвитку техніко-технологічного забезпечення основної діяльності підприємств галузі рослинництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою техніко-технологічного забезпечення галузі рослинництва працює ряд провідних вітчизняних науковців. В своїх дослідженнях вони пропонують шляхи покращення фінансування галузі, розробляють методологічні підходи до розрахунку оптимального забезпечення технікою сільськогосподарських підприємств. Так наукові роботи Г.М. Підлісецького, В.М. Трегобчука, Г.Є. Мазнева, П.Т. Саблука, О.О. Красноручького, М.В.Зубця, М.М. Журдо, Л.М. Малюги та інших дають змогу виробникам формулювати свої виробничу, технічну та маркетингову політику.

Формування цілей статті. Основними напрямками аналітичних досліджень, що є значимими в контексті мети та задач даної статті вивчення ступеня зносу активної частини основних засобів, наявність та елементний склад існуючих технічних засобів, їх відповідність структурі аграрного виробництва за критеріями масштабів та спеціалізації, а також

адекватність методик прогнозування оптимального складу машинно-тракторного парку підприємств галузі рослинництва, що застосовуються, реаліям та задачам сучасної парадигми розвитку аграрного виробництва. Вивчення стану технічної готовності та надійності сільськогосподарської техніки показало що господарства забезпечені технікою здебільшого старою та зношеною. Яка має низькі виробничі показники, що призводить до збільшення строків виконання механізованих робіт, річного та сезонного навантаження на машинно-тракторний парк, витрат на утримання техніки в працездатному стані та до значних втрат сільськогосподарської продукції. Зношена та морально застаріла техніка сільськогосподарського виробництва є основною ерешкою його переходу на інтенсивний розвиток аграрного виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати виконаних досліджень, які, більш того, збігаються з висновками більшості дослідників, доводять, що найбільш критичним чинником техніко-технологічного забезпечення є існуючий високий ступінь зносу наявних технічних засобів, що використовуються в рослинництві. Зокрема, П.Т. Саблук відмічає: «відбувається деіндустріалізація сільського господарства, основний капітал галузі за 1996-2007 рр. скоротився в 2,3 рази, а в сільськогосподарських підприємствах – у 3,9 рази. Частка сільського господарства в основних фондах усієї економіки скоротилася з 14,3 до 4,7 %. Забезпеченість аграрних підприємств тракторами, комбайнами та іншою технікою становить 45-50 % від потреби. Понад 90 % наявних технічних засобів потребують заміни через їх спрацьованість». (2)

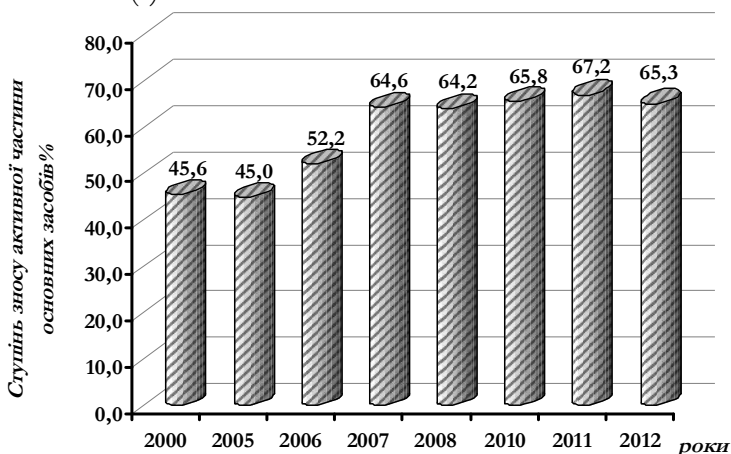

Рис. 1. Ступінь зносу активної частини основних засобів сільськогосподарських підприємств України у 2000-2011 роках*

Від цього показника залежать можливості виконання технологічних операцій, а отже повнота реалізації технологій, яка, врешті рещт, визначає обсяги та якість продукції. Динаміка ступеня зносу активної частини основних засобів в сільському господарстві проілюстрована на рис. 1.

Дані, проілюстровані на рис. 1., свідчать, що ступінь зносу активної частини основних засобів постійно збільшується. За період з 2000 по 2012 рік це збільшення сягнуло 19,7 %, тобто майже половини фактичного ступеня зносу у 2000 році. Слід зауважити, що цей процес відбувається на фоні протікання процесу достатньо інтенсивного придбання нової техніки, в першу чергу, збиральної.

Інформативним є і те, що питома вага вартості основних засобів сільськогосподарських галузей в загальній вартості основних засобів в економіці України знизилась за період 2003-2010 р. з 10,1 % до 3,3 %, а за абсолютними значеннями на 23 643 млн. грн. (1) В цьому контексті доцільно порівняти темпи зростання ступеня зносу активної частини основних засобів з динамікою інвестицій в сільськогосподарське виробництво . При виконанні такого аналізу очевидним стає, що збільшення обсягу інвестицій (а більша їх частка витрачалась саме на оновлення основних засобів) майже втричі у період з 2004 по 2012 роки дозволила лише уповільнити темпи зростання ступеня фізичного зносу основних засобів. В цей період його значення складало близько 45 % вартості. При цьому уповільнення приросту обсягів інвестицій, що відбулося у період 2004-2009 років призвело до суттєвого зростання ступеня зносу.

Таблиця 1

**Інвестиції в основний капітал
за видами економічної діяльності в сільське господарство**

	Роки								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Освоєно інвестицій в основний капітал (в фактичних цінах)	3277,6	4904,4	7190,0	9337,9	16682,2	9294,9	12105,9	18118,2	20437,3
В % проти попереднього року	140,6	126,8	134,6	118,2	143,2	49,8	116,4	110,6	113,0

В період 2004-2009 р. на фоні поглиблення кризових явищ в економіці, які не могли не відбитися на функціонуванні ринку сільськогосподарської продукції, зумовивши суттєві зрушення в ефективності поточної діяльності виробників (табл. 2).

Порівнюючи ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств у 1990-2012 рр. бачимо, що прибуток від реалізації сільськогосподарської продукції в 1995 році становив 675,6 млн. грн., а в 2012 році збільшився до 11243,1 млн. грн. Прибуток від реалізації продукції рослинництва збільшився в 2012 порівняно з 2000 роком в 6,9 рази.

Таблиця 2

Ефективність діяльності вітчизняних сільськогосподарських підприємств в 1990-2012 рр.*

Показник	Роки									Темп приросту показника 2012 до 1990**, %	Темп приросту показника 2012 до 2000, %
	1990	1995	2000	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
Прибуток, збиток від реалізації сільськогосподарської прод, млн. грн.	11422,8	675,6	-121,4	4168,9	5462,1	428,9	5206,3	6086,1	11243,3	-8,16	92 рази
Прибуток (+), збиток (-) від реалізації продукції рослинництва, млн. грн.	7060,0	1152,7	1834,5	5501,6	5450,7	526,4	5838,0	6305,7	11188,92	158,48	6,9 рази
Рентабельність сільськогосподарського виробництва, %	42,6	13,6	-1,0	15,6	13,4	5,2	19,6	20,5	23,0	-19,6	23 разів
Рентабельність виробництва продукції рослинництва, %	98,3	55,5	30,8	32,7	19,6	6,3	23,3	22,3	26,6	-71,7	36,36

На нашу думку, виявлена об'єктивна закономірність є наслідком дії ще й такого додаткового фактора, як зміни в структурі витрачання інвестованих коштів, тобто зміщення акцентів з придбання нової техніки та запровадження прогресивних технологій до превалювання використання їх фрагментів шляхом залучення якісних посівних матеріалів, агрохімікатів тощо, що, в свою чергу, не відповідає характеру задач комплексної модернізації аграрної галузі.

Варто зазначити, що прибуток в рослинництві досяг достатньо великих розмірів за рахунок сприятливих погодних умов. Якщо

аналізувати ефективність сільськогосподарських підприємств за таким показником, як рентабельність, то в 1990 році вона становила в рослинництві 98,3 %, в 2007 році – 32,7 %, в 2009 році – 6,3 %, а в 2012 році – 26,6 %, що свідчить про нездатність товаровиробників отримувати стабільні результати своєї діяльності, що відбивається на протіканні відтворювальних процесів в сільськогосподарському виробництві, зокрема, визначає характер оновлення його матеріально-технічної бази та підтримання відповідного рівня техніко-технологічного забезпечення.

Дані табл. 2. додатково доводять, що, по-перше, рослинництво було й залишається єдиною галуззю сільськогосподарського виробництва, за рахунок порівняно високого рівня функціонування якої, функціонує виробництво всієї сільськогосподарської продукції. При цьому, як свідчать статистичні дані, протягом 2010 року намітилися позитивні тенденції у суттєвому збільшенні ефективності функціонування галузі, хоча вона все ще залишається значно нижчого рівня 1990 року. На нашу думку, найголовнішими стримуючими факторами є недоліки у функціонуванні вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції, на якому пріоритетними виявляються інтереси далеко не безпосередніх товаровиробників, та проблеми у формуванні та функціонуванні виробничого потенціалу аграрних підприємств, передусім, його техніко-технологічної та матеріально-технічної складових.

Висновки. Сучасний стан машинно-тракторного парку вітчизняних сільськогосподарських підприємств не відповідає задачам зростання рівня технологічності виробництва продукції рослинництва, адже скорочення кількості сільськогосподарської техніки в розрахунку на одиницю площі не тільки не дозволяє дотримуватися технологічних регламентів при виробництві продукції, що відбивається на її обсягах та якості, а й унеможливає застосування прогресивних техніко-технологічних рішень.

Література.

- 1 Статистичний щорічник. Харківська область у 2011 році. – Х.: Харківське обласне управління статистики, 2011. – 379 с.
2. Саблук П. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Саблук // Економіка України. – 2010 – № 12. – С. 4-18
3. Підлісецький Г. Економічні проблеми технічного забезпечення сільського господарства / Г. Підлісецький, В. Товстоп'ят // Економіка України. – 2010. – № 11. – С. 81–85

4. Мазоренко Д. І. та ін. Інноваційні ресурсозберігаючі технології вирощування ріпаку / За ред. Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнєва / Д. І. Мазоренко, Г. Є. Мазнєв, О. О. Красноруцький, Н. Ю. Гаврилович, О. Ю. Бобловський, О. О. Артеменко, С. О. Заїка. – Х.: Майдан, 2008. – 143 с.

УДК 339.564

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЯЧМЕНЮ

БАБАН Т.О., АСПИРАНКА,*

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті розглянуті фактори зовнішнього середовища, що впливають на формування та розвиток експортного потенціалу зерна ячменю. Розглянуті фактори сформовані в групи: фактори пропозицій, фактори попиту, інституційні фактори, фактори розвитку зовнішньої інфраструктури.

The article deals with environmental factors that influence the formation and development of the export potential of barley. The factors follow have been combined into groups: supply factors, demand factors, institutional factors, factors of external infrastructure.

Постановка проблеми у загальному вигляді. При виході на зовнішні ринки будь-які суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності повинні враховувати вплив не лише внутрішнього середовища на їхню діяльність, а також вплив факторів зовнішнього середовища. Урахування цих факторів дає можливість завчасно розробити відповідні стратегії підприємства, забезпечити ефективну реалізацію його експортного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи класифікації та впливу різних факторів на експортний потенціал останнім часом вивчали такі вітчизняні науковці як А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник [1], В.В. Юхименко, О.П. Гребельник [2] та інші. Але ми вважаємо, що уваги формуванню експортного потенціалу саме сільськогосподарської продукції приділено недостатньо. Особливо фактори, що впливають на формування експортного потенціалу ячменю, який є важливою для сільськогосподарського виробництва в Україні культурою, мало досліджені.

* Науковий керівник – Олена В.М., д.е.н., професор